

VENDIM
Nr. 6, datë 26.2.2013

NË EMËR TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga:

Bashkim Dedja	kryetar i Gjykatës Kushtetuese		
Vladimir Kristo	anëtar i	“	“
Xhezair Zaganjori	anëtar i	“	“
Sokol Berberi	anëtar i	“	“
Admir Thanza	anëtar i	“	“
Fatmir Hoxha	anëtar i	“	“
Vitore Tusha	anëtare e	“	“

me sekretare Blerina Basha, në datën 9.10.2012 mori në shqyrtim në seancë gjyqësore me dyer të hapura çështjen nr.28/7 Akti, që i përket:

KËRKUES: Besnik Braka, përfaqësuar nga avokatët Nexhdet Kambo dhe Bardhyl Ibra, me prokurë; Zamira Gjongecaj, përfaqësuar nga avokat Nexhdet Kambo, me prokurë.

SUBJEKT I INTERESUAR: PROKURORIA E PËRGJITHSHME, përfaqësuar nga z.Artur Selmani, me autorizim.

OBJEKTI: -Shfuqizimi, si të papajtueshëm me Kushtetutën, i vendimeve: nr.1, datë 12.1.2009 të Gjykatës së Shkallës së Parë për Krime të Rënda; nr.62, datë 29.2.2012 të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë;

-Pezullimi i ekzekutimit të vendimeve gjyqësore.

BAZA LIGJORE: Nenet 4, 17, 18, 42, 43, 131/f, 134/g të Kushtetutës; neni 6 i Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut; nenet 27, 28 dhe 45 të ligjit nr.8577, datë 2.10.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese”.

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatoren e çështjes, Vitore Tusha; përfaqësuesit e kërkuesit që kërkuan pranimin e kërkesës, përfaqësuesin e subjektit të interesuar, Prokuroria e Përgjithshme, që kërkoi rrëzimin e kërkesës dhe, pasi bisedoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I

1. Kërkuesi Besnik Braka është arrestuar në datën 20.4.2005 me akuzën për kryerjen e veprave penale të “trafikut të armëve dhe municionit” e kryer në bashkëpunim, të “prodhimit dhe shitjes së narkotikëve” e kryer në bashkëpunim, të “mbajtjes pa leje të armëve luftarake”, të “falsifikimit të dokumenteve”, të “falsifikimit të akteve të gjendjes civile”, parashikuar respektivisht nga nenet 278/a/2, 283/2, 278/2, 186/1 dhe 191/1 të Kodit Penal (KP). Kurse, kërkuesja Zamira Gjongecaj është arrestuar në datën 21.4.2005 me akuzën për kryerjen e veprës penale të “prodhimit dhe shitjes së narkotikëve” e kryer në bashkëpunim, parashikuar nga neni 283/2 i KP-së.

2. Gjatë procesit gjyqësor të zhvilluar në Gjykatën e Shkallës së Parë për Krime të Rënda, pas kthimit të çështjes për rigjykim, mbrojtësi i kërkuesve (i zgjedhur prej tyre me deklaram në seancë) ka depozituar në datën 25.4.2008 kërkesë me shkrim për të proceduar me gjykim të shkurtuar, kërkesë e cila është riparaqitur në seancën gjyqësore të datës 2.5.2008.

3. Në seancën e datës 7.5.2008, prokurori ka kundërshtuar procedimin me gjykim të shkurtuar, me arsyetimin se: “kemi dhe akte të tjera për të paraqitur si prova përpara gjykatës, të cilat janë procesverbale deklarimesh të dëshmitarëve”, konkretisht 41 procesverbale të marrjes në pyetje të personave që deklarojnë rrethana të hetimit. Gjykata e Shkallës së Parë për Krime të Rënda, me vendimin

e ndërmjetëm të datës 14.5.2008, ka vendosur mospranimin e kërkesës për gjykim të shkurtuar, duke arsyetuar se çështja nuk mund të zgjidhet në gjendjen që janë aktet. Për pasojë, gjykimi ka vazhduar sipas rregullave të gjykimit të zakonshëm dhe, gjatë shqyrtimit gjyqësor, trupi gjykues ka vendosur, midis të tjerash, edhe marrjen e dy provave të reja: a) procesverbal për paraqitje për njohje i datës 27.6.2005; b) akti i ekspertimit balistik nr.8484, datë 9.12.2008.

4. Në përfundim të procesit gjyqësor, Gjykata e Shkallës së Parë për Krime të Rënda, me vendimin nr.1, datë 12.1.2009, ka vendosur, midis të tjerash: (i) deklarinin fajtorë të së pandehurës Z.Gjongecaj për veprën penale të “prodhimit dhe shitjes së narkotikëve” të kryer në bashkëpunim, parashikuar nga neni 283/2 i Kodit Penal (KP) dhe dënimin e saj me 7 vjet burgim. (ii) deklarinin fajtor të të pandehurit B.Braka për veprën penale të “trafikimit të armëve dhe municionit” të kryer në bashkëpunim, “prodhimit dhe shitjes së narkotikëve” të kryer në bashkëpunim, “mbajtjes pa leje të armëve luftarake”, “përdorimit të dokumenteve të falsifikuara” dhe pushimin e akuzës për veprën penale të “përdorimit të akteve të gjendjes civile të falsifikuara”, si të amnistuar. Bazuar në nenin 55 të KP-së, ka dënuar të pandehurin me një dënim të vetëm me 14 vjet burgim.

5. Kundër vendimit të Gjykatës së Shkallës së Parë për Krime të Rënda, paraqitën ankim si prokurori i çështjes ashtu edhe bashkë të pandehurit nëpërmjet mbrojtësve të tyre. Bashkë me ankimin ndaj vendimit përfundimtar, ata paraqitën ankim edhe ndaj vendimit të ndërmjetëm të mospranimit të gjykimit të shkurtuar.

6. Gjykata e Apelit për Krime të Rënda, me vendimin nr.23, datë 14.4.2009, ka vendosur: i) lënien në fuqi të vendimit për të pandehurën lidhur me deklarinin fajtorë dhe cilësimin ligjor të veprës penale; ndryshimin e këtij vendimi vetëm për sa i përket masës së dënimit, duke e dënuar atë me 9 vjet burgim. Në zbatim të nenit 406/1 të Kodit të Procedurës Penale (KPP), zbritjen me 1/3 e dënimit, duke e dënuar përfundimisht të pandehurën me 6 vjet burgim. ii) lënien në fuqi të vendimit të Gjykatës së Shkallës së Parë për Krime të Rënda për kërkuesin, lidhur me deklarinin fajtor, cilësimin ligjor të veprës penale dhe dënimin e tij përfundimisht; ndryshimin e këtij vendimi vetëm për sa i përket masës së dënimit, duke e dënuar atë, në zbatim të nenit 406/1 të Kodit të Procedurës Penale (KPP), me 9 vjet e 4 muaj burgim dhe 200.000 lekë gjobë.

7. Gjykata e Lartë, mbi rekursin e paraqitur nga prokurori i Prokurorisë së Apelit për Krime të Rënda, si dhe nga njëri prej bashkë të pandehurve, me vendimin nr.00-2012-338 (62), datë 29.2.2012, ka vendosur prishjen e vendimit nr. 23, datë 14.4.2009 të Gjykatës së Apelit për Krime të Rënda dhe lënien në fuqi të vendimit nr.1, datë 12.1.2009 të Gjykatës së Shkallës së Parë për Krime të Rënda.

8. Në datën 9.5.2012, Prokuroria pranë Gjykatës së Shkallës së Parë për Krime të Rënda ka nxjerrë, veçmas për secilin kërkues, urdhrin “Për ekzekutimin e vendimit penal nr.1, datë 12.9.2009 të Gjykatës së Shkallës së Parë për Krime të Rënda për të dënuarit Zamira Gjongecaj dhe Besnik Braka”, nga përmbajtja e të cilit rezulton se Z.Gjongecaj është liruar në datën 29.4.2009, pasi ka plotësuar kohën e dënimit 2196 ditë burgim, por duhet të arrestohet sepse i kanë mbetur edhe 360 ditë të tjera, kurse B.Braka është liruar në datën 30.12.2011, pasi ka plotësuar kohën e dënimit 1940 ditë burgim, por duhet të arrestohet sepse i kanë mbetur edhe 1940 ditë.

II

9. **Kërkuesit** i janë drejtuar veçmas Gjykatës Kushtetuese duke kërkuar shfuqizimin e vendimeve nr. 01, datë 12.1.2009 të Gjykatës së Shkallës së Parë për Krime të Rënda; nr.62, datë 29.2.2012 të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, për arsye se këto vendime u kanë cenuar atyre të drejtat kushtetuese të sanksionuara në nenet 4, 17, 18, 42 dhe 43 të Kushtetutës. Në thelb, kërkuesit pretendojnë cenimin e së drejtës për një proces të rregullt ligjor në aspektet e mëposhtme:

9.1 Rrëzimi i kërkesës për gjykim të shkurtuar nga Gjykata e Shkallës së Parë për Krime të Rënda është joracional, i pajustificuar me zgjidhjen e ndonjë situatë të paqartë dhe dëmtues i interesave të të pandehurve. Gjatë gjykimit të çështjes nuk doli asnjë provë e re për t’u shqyrtuar.

9.2 Është cenuar e drejta e ankimit ndaj vendimit në një gjykatë më të lartë dhe e drejta e aksesit, pasi Gjykata e Lartë, duke e prishur vendimin e Gjykatës së Apelit për Krime të Rënda që në zbatim të nenit 406/1 të KPP-së ka zbritur dënimin me 1/3, e bën të pakontrollueshëm vendimin për mospranimin e

gjykimit të shkurtuar.

9.3 Është cenuar *e drejta e mbrojtjes efektive, barazia e armëve dhe kontradiktoriteti* në Gjykatën e Lartë, pasi kërkuesit nuk janë njoftuar për gjykimin e çështjes dhe, për rrjedhojë, janë përfaqësuar nga një mbrojtës i caktuar kryesisht, i cili nuk ka kërkuar njohjen me materialet e çështjes.

9.4 Është cenuar *parimi i paanshmërisë*, pasi gjykatat kanë mbajtur qëndrime të qarta subjektive në favor të akuzës.

9.5 Është cenuar *e drejta e kërkuesve për një gjykim publik dhe brenda një afati të arsyeshëm*, pasi janë dashur 8 vjet për gjykimin e çështjes.

9.6 Është cenuar *parimi i shtetit të së drejtës*, pasi gjykatat kanë vendosur tej diskrecionit të njohur nga Kushtetuta.

9.7 Janë kufizuar të drejtat individuale në kundërshtim me ligjin, pa asnjë interes publik dhe në mënyrë disproporcionale, duke dhunuar thelbin e së drejtës.

10. Gjykata, në mbështetje të nenit 1 pika 2 të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, në lidhje me nenin 92 të Kodit të Procedurës Penale (KPP), meqenëse kërkuesit janë gjykuar në të njëjtin proces gjyqësor dhe kundërshtojnë të njëjtat vendime, vendosi bashkimin e kërkesave dhe shqyrtimin e tyre në një çështje të vetme.

11. Subjekti i interesuar, Prokuroria e Përgjithshme, prapësoi si vijon:

11.1 Pretendimi i kërkuesve për cenimin e të drejtës së ankimit është i pabazuar, pasi nga aktet e dosjes gjyqësore rezulton se atyre u është dhënë mundësia e paraqitjes së çdo lloji ankimi si ndaj vendimit të ndërmjetëm të Gjykatës së Shkallës së Parë për Krime të Rënda për mospranimin e gjykimin të shkurtuar, ashtu edhe ndaj vendimeve përfundimtare të Gjykatës së Apelit për Krime të Rënda dhe të Gjykatës së Lartë.

11.2 Zgjidhja në themel e çështjes nga Gjykata e Lartë është e bazuar, pasi, bazuar në dispozitat e KPP-së për gjykimin e shkurtuar dhe kuptimit të këtij instituti, Gjykata e Apelit për Krime të Rënda ka zbatuar gabim ligjin procedural penal për sa i përket aplikimit të gjykimin të shkurtuar gjatë gjykimin në shkallë të dytë, sipas rregullimeve që përcaktohen në nenin 404 të KPP-së.

11.3 Po ashtu, i pabazuar është edhe pretendimi i kërkuesve për cenimin e parimit të barazisë së armëve në gjykim për shkak të mosnjoftimit për procesin e zhvilluar në Gjykatën e Lartë, për faktin se mbrojtësi i kërkuesve ka marrë dijeni për depozitimin e rekursit dhe ka firmosur në emër të kërkuesve. Bazuar në nenin 436 të KPP-së, si dhe në praktikën e konsoliduar të Gjykatës së Lartë për njoftimet e palëve për të marrë pjesë në gjykim, njoftimi i rekursit avokatit dhe afishimi publik i listave të gjykimin ka vlerën e njoftimit të rregullt. Për më tepër, Gjykata e Lartë, në kushtet kur rekursi paraqitej nga prokurori, çka mund të sillte rëndimin e pozitës të të gjykuarve, në mungesë të kërkuesve dhe të mbrojtësve të zgjedhur prej tyre, u ka caktuar atyre mbrojtës kryesisht dhe ka vendosur shtyrjen e procesit gjyqësor me 15 ditë.

III

A. Në lidhje me pretendimin për cenimin e së drejtës së ankimit në një gjykatë më të lartë dhe të drejtës së aksesit

12. Kërkuesit kanë pretenduar se lënia në fuqi e vendimit të Gjykatës së Shkallës së Parë për Krime të Rënda nga Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë dhe prishja e vendimit të Gjykatës së Apelit për Krime të Rënda, që ka vendosur zbritjen e dënimit të kërkuesve me 1/3, u ka mohuar atyre të drejtën e ankimit ndaj një vendimi gjyqësor të padrejtë në gjykatën më të lartë, në kuptim të nenit 43 të Kushtetutës.

13. Gjykata Kushtetuese (Gjykata) e ka vlerësuar të drejtën e ankimit ndaj një vendimi gjyqësor, të lidhur me të drejtën e aksesit, si pjesë të pandara dhe garanci të procesit të rregullt gjyqësor, në kuptim

të nenit 42 të Kushtetutës. Sipas jurisprudencës së konsoliduar të kësaj Gjykate, e drejta e ankimit duhet kuptuar si mundësi e çdo individi për të pasur mjete të caktuara procedurale për të kundërshtuar vendimin e dhënë nga një gjykatë më e ulët në një gjykatë më të lartë, duke i garantuar individit të drejtën për t'u përballur me drejtësinë në të gjitha nivelet e saj (*shih vendimin nr. 14, datë 26.3.2012 të Gjykatës Kushtetuese*).

14. Gjykata ka pohuar, gjithashtu, se e drejta e ankimit, e sanksionuar në nenin 43 të Kushtetutës, është një e drejtë procedurale që shërben për të mbrojtur një të drejtë substanciale. Në këtë kuptim, në funksion të ushtrimit efektiv të së drejtës së ankimit, ka rëndësi të realizohet si aspekti formal/procedural, ashtu edhe ai substancial. Kërkesat procedurale të ankimit janë, para së gjithash, në funksion të aksesit që duhet të kenë të pandehurit për të ushtruar efektivisht ankimin ndaj vendimit gjyqësor. Çdo instancë ankimuese që njeh sistemi i normave procedurale penale është pjesë e të drejtës së të pandehurit për të pasur akses në gjykatë. Aksesit në gjykatë është, para së gjithash, një kusht kryesor për të realizuar mbrojtjen e të drejtave të tjera. Mohimi i të drejtës për t'iu drejtuar gjykatës dhe për të marrë një përgjigje përfundimtare prej saj për pretendimet e ngritura, përbën cenim të së drejtës themelore për një proces të rregullt ligjor (*shih vendimet nr.4, datë 23.2.2011; nr.14, datë 3.6.2009 dhe nr.7, datë 11.3.2008 të Gjykatës Kushtetuese*).

15. Në funksion të garantimit të së drejtës për t'u ankuar ndaj një vendimi gjyqësor penal, neni 43 i Kushtetutës vihet në zbatim përmes parashikimeve të neneve 407-421 të Kodit të Procedurës Penale që dispijlojnë ushtrimin e ankimit. Mbi bazën e këtyre dispozitave, është ligji ai që cakton rastet në të cilat vendimet e gjykatës mund të ankimohen, si dhe mjetin e përshtatshëm ankimues, që mund të jetë apeli, rekursi në Gjykatën e Lartë ose kërkesa për rishikim, duke parashikuar aspektet formale dhe afatet procedurale për ushtrimin e këtyre mjeteve ankimuese (*shih vendimin nr.14, datë 26.3.2012 të Gjykatës Kushtetuese*).

16. Në rastin konkret Gjykata, duke konstatuar se argumentet e kërkuessve në mbështetje të pretendimit të cenimit të së drejtës së ankimit dhe aksesit në gjykatë kanë të bëjnë me mohimin e mundësisë për të ankimuar vendimin për mospranimin e gjykimit të shkurtuar, vlerëson të risjellë në vëmendje karakteristikat e gjykimit të shkurtuar, i cili hyn në kategorinë e gjykimeve të posaçme. Neni 404 i KPP-së disponon se gjykata e shqyrtton kërkesën për gjykim të shkurtuar përpara se të fillojë shqyrtimi gjyqësor dhe kur çmon se çështja mund të zgjidhet në gjendjen që janë aktet, vendos të pranojë gjykimin e shkurtuar. Në të kundërt, ajo e refuzon kërkesën dhe vazhdon me gjykim të zakonshëm. Vendimi i gjykatës, si në rastin kur pranohet gjykimin e shkurtuar ashtu edhe kur e refuzon atë, është një vendim i ndërmjetëm. Kur i pandehuri ka bërë kërkesë që të procedohet me këtë lloj gjykimi, nëse gjykata e zakonshme çmon se çështja mund të zgjidhet në gjendjen që janë aktet, pa iu nënshtruar provat debatit gjyqësor dhe pa marrë prova të reja, vlerësim i cili konsiston në bindjen e brendshme të gjyqtarit, vendos gjykimin e shkurtuar. Pra, gjykimi i shkurtuar nuk realizohet automatikisht vetëm me kërkesën e të pandehurit, por kërkon edhe miratimin e gjyqtarit, i cili nëse ka dyshime mbi këtë vlerësim, kjo mjafton që gjyqtari të rrëzojë kërkesën e të pandehurit për të proceduar me gjykim të posaçëm dhe të vazhdojë gjykimin me procedurën e zakonshme, duke respektuar parimet e procesit të rregullt ligjor (*shih vendimet nr.4, datë 10.2.2012 dhe nr.14, datë 26.3.2012 të Gjykatës Kushtetuese*). Po ashtu, sipas vendimit unifikues të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë nr.2, datë 29.01.2003, gjykimi i shkurtuar ka vlerë për ekonomi gjyqësore, sepse thjeshton dhe shkurton procedurat, rrit shpejtësinë dhe efektivitetin e gjykimit dhe sjell si pasojë një përfitim për të pandehurin në uljen në 1/3 e masës së dënimit dhe mosaplikimin e dënimit me burgim të përjetshëm. Ky përfitim nuk duhet kurrsesi të shkojë në dëm të dhënies së drejtësisë.

17. Duke iu referuar çështjes konkrete, rezulton se kërkuessit e kanë realizuar efektivisht në apel të drejtën e ankimit ndaj vendimit të ndërmjetëm të mospranimin të gjykimit të shkurtuar si në aspektin procedural ashtu edhe substancial, pasi ky lloj ankimi i paraqitur prej tyre është shqyrtuar nga Gjykata e Apelit për Krime të Rënda, së bashku me ankimin ndaj vendimit përfundimtar. Kërkuessit, në kuptimin kushtetues, kanë pasur akses të plotë në gjykatë, në të gjitha shkallët e gjykimit. Ata jo vetëm kanë realizuar të drejtën për t'iu drejtuar gjykatës, por edhe të drejtën për të pasur një zgjidhje përfundimtare, përderisa ankimi i paraqitur është shqyrtuar dhe konsideruar jo vetëm nga Gjykata e Apelit, por edhe nga

Gjykata e Lartë. Çështja që i përket kërkuësve është dëgjuar publikisht dhe brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme e krijuar me ligj, në rastin konkret, Gjykata e Shkallës së Parë për Krime të Rënda. Vendimi është ankimuar nga kërkuësit në Gjykatën e Apelit për Krime të Rënda, e cila ka vendosur uljen e dënimit me 1/3 për secilin nga kërkuësit, duke zbatuar, në këtë mënyrë, përfitimet që burojnë nga procedimi me gjykim të shkurtuar.

18. Nga ana tjetër, Gjykata konstaton se Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, duke e vlerësuar vendimin e Gjykatës së Apelit për Krime të Rënda të marrë në zbatim të gabuar të ligjit procedural, arsyeton se: *“në rast se gjatë gjykimit janë marrë prova të reja apo shqyrtimi i provave të fashikullit është i rëndësishëm për cilësimin ligjor të fakteve, gjykata ka të drejtën e refuzimit të gjykimit të shkurtuar. Ndërsa në rast se shqyrtimi i provave nuk i ka sjellë ndonjë të re procesit dhe humbjes së të drejtës për të përfituar uljen e 1/3 së dënimit në rast se do ishte pranuar kërkesa për gjykim të shkurtuar, gjykata e apelit duhet të aplikojë nenin 406/1 të KPP-së, pavarësisht se kërkesa për gjykim të shkurtuar në shkallë të parë është rrëzuar, duke ndrequr kështu pasojat e një vendimi të marrë në kundërshtim me ligjin”*.

19. Po ashtu, konstatohet se Kolegji Penal e ka vlerësuar si të bazuar vendimin e Gjykatës së Shkallës së Parë për domosdoshmërinë e marrjes së një prove të re, konkretisht, kryerjen e aktit të ekspertimit tekniko-balistik të fishekëve, akt ky që është kërkuar edhe nga mbrojtësit e kërkuësve në seancën gjyqësore të datës 24.11.2008, në funksion të qartësimit dhe zbatimit të legjislacionit në fushën e armatimeve.

20. Në vështrim të sa më sipër, Gjykata vlerëson se argumentet mbi të cilat kërkuësit mbështesin pretendimin për cenimin e të drejtave kushtetuese kanë të bëjnë me çështje të interpretimit e të zbatimit të ligjit nga Gjykata e Lartë dhe çmuarjen e provave për të krijuar bindjen e brendshme për zgjidhjen e çështjes konkrete tej çdo dyshimi të arsyeshëm. Si të tilla, ato përbëjnë çështje që i takojnë sferës së kompetencës të gjykatave të zakonshme për interpretimin e dispozitave ligjore dhe vlerësimin juridik të rrethanave dhe provave të parashtruara nga palët dhe jo juridiksionit kushtetues, i cili nuk mund të zëvendësojë prerogativat kushtetuese e ligjore të vetë hallkave të sistemit gjyqësor dhe, aq më tepër, të vlerësojë bindjen e brendshme të gjykatave për çështje konkrete.

21. Për sa kohë Gjykata e Apelit për Krime të Rënda ashtu dhe Gjykata e Lartë e kanë marrë çështjen në shqyrtim dhe janë shprehur, me vendim të arsyetuar, mbi pretendimet e parashtruara nga palët, si dhe nisur nga fakti se e drejta e ankimit nuk presupozon që gjykata duhet të pranojë kërkimet e palëve në çdo rast, Gjykata arrin në përfundimin se pretendimet e kërkuësve për cenimin e të drejtës së ankimit dhe aksesit janë të papabazuara.

B. Në lidhje me pretendimin për cenimin e të drejtës së mbrojtjes efektive, barazisë së armëve dhe kontradiktoritetit në Gjykatën e Lartë

22. Kërkuësit kanë pretenduar se nuk janë njoftuar për gjykimin e çështjes, për rrjedhojë, janë përfaqësuar nga mbrojtës i caktuar kryesisht që nuk ka pasur dijeni për çështjen dhe as ka kërkuar njohjen me materialet. Mbrojtësi i caktuar kryesisht nuk u ka garantuar të drejtën e mbrojtjes efektive, barazinë e armëve dhe kontradiktoritetin gjatë gjykimit të çështjes në Gjykatën e Lartë.

23. Gjykata ka theksuar se veçanërisht në procesin penal, barazia e armëve, kontradiktoriteti dhe, lidhur ngushtë me këto, mbrojtja e të pandehurit, përbëjnë në vetvete elementet më të qenësishme e thelbësore të procesit të rregullt ligjor në kuptimin kushtetues. Prandaj, për respektimin e këtyre parimeve, gjykata duhet të përmbushë me rigorozitet një sërë detyrimesh, mes të cilave rëndësi të veçantë paraqet, sipas rastit, edhe njoftimi i të pandehurit apo mbrojtësit të tij ligjor për akuzën, ankimin, rekursin, ditën dhe vendin e gjykimit të çështjes, etj. Synim kryesor është realizimi i një debati real ndërmjet akuzës dhe mbrojtjes, gjë që ndikon pozitivisht dhe në mënyrë të drejtpërdrejtë në zbulimin e së vërtetës dhe dhënien e drejtësisë nga gjykata, me objektivitet e paanësi. Këto kërkesa kushtetuese e ligjore janë në funksion të mbrojtjes sa më efektive të të pandehurit, pasi përballë tij qëndron vetë shteti, i përfaqësuar në procesin penal nga prokurori që paraqet dhe mbron akuzën kundër tij. Është detyrë e shtetit që të marrë masat e duhura për të garantuar pjesëmarrjen në procesin penal të personit të akuzuar ose mbrojtësit ligjor, qoftë edhe atij të caktuar kryesisht (*shih vendimin 18, datë 2.4.2012 të Gjykatës Kushtetuese*).

24. Në lidhje me gjykimin në Gjykatën e Lartë, është vlerësuar se situata juridike kur rekursi paraqitet nga i akuzuari, nuk është e njëlojtë me rastin kur rekursi paraqitet nga prokurori. Në këto raste, Gjykata e Lartë nuk ka ndonjë pengesë për të vazhduar shqyrtimin e çështjes edhe në mungesë, pa shkaqe të arsyeshme, të avokatit të palës së akuzuar, për shkak se argumentet ligjore ai i ka depozituar me shkrim në rekursin e paraqitur përpara saj. Ndryshe paraqitet situata kur, si rrjedhojë e një rekursi të paraqitur nga prokurori, që mbart në potencë mundësinë e përkeqësimit të pozitës së të pandehurit, gjykimi të zhvillohej pa praninë e të gjykuarit ose të avokatit të tij. Në këtë rast, nëse as avokati dhe as i pandehuri nuk paraqiten në seancë në Gjykatën e Lartë, është e palejueshme që ajo të vazhdojë. Në aspektin e garantimit të procesit të rregullt ligjor, për Gjykatën e Lartë del e domosdoshme marrja e masave në mënyrë që të mos lejojë zhvillimin e seancës në mungesë të përfaqësuesit të interesave të të pandehurit, pasi kjo është e vetmja mënyrë që i pandehuri, përmes figurës përfaqësuese të avokatit, të marrë pjesë në debatet e mundshme (shih vendimet nr.23, datë 13.10.2005; nr.24, datë 26.10.2005; nr.5, datë 4.2.2008; nr.13, datë 21.7.2008; nr.16, datë 15.6.2009; nr.28, datë 2.10.2009; nr.30, datë 26.11.2009; nr.37, datë 24.12.2010; nr.40, datë 22.9.2011 të Gjykatës Kushtetuese).

25. Nga materialet e dosjes gjyqësore rezulton se rekursi i paraqitur nga prokurori i është dërguar në datën 7.5.2009 vetëm mbrojtësit të zgjedhur nga kërkuesit me deklaram gjatë procesit gjyqësor në Gjykatën e Apelit për Krime të Rënda. Në seancën gjyqësore të zhvilluar në Gjykatën e Lartë, në datën 1.2.2012, mbrojtësi i kërkuesve nuk ka qenë i pranishëm dhe nuk ka paraqitur ndonjë shkak të arsyeshëm për mungesën. Sipas procesverbalit të kësaj seance rezulton se ai ka pasur dijeni rregullisht nga shpallja e datës 24.1.2012. Në këto kushte, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë ka vendosur të shtyjë me 15 ditë seancën gjyqësore duke u caktuar mbrojtës kryesisht të gjykuarve, përfshi edhe kërkuesit. Seanca e datës 15.2.2012 është zhvilluar në prani të mbrojtësit të caktuar kryesisht.

26. Në vështrim të sa më sipër, Gjykata vlerëson se Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, në përmbushje të interesave të drejtësisë për realizimin detyrimisht të mbrojtjes, qoftë edhe me avokat të caktuar kryesisht, së të pandehurit që gjykohet në një proces gjyqësor të vënë në lëvizje mbi rekursin e paraqitur nga prokurori, ka marrë masat e domosdoshme duke i caktuar kërkuesve një mbrojtës kryesisht dhe duke mos lejuar zhvillimin e seancës në mungesë të avokatit të zgjedhur nga të pandehurit.

27. Gjykata çmon se argumentet e parashtruara nga kërkuesit për cenimin e mbrojtjes efektive, të barazisë së armëve dhe kontradiktoritetit nuk janë ngritur në nivel kushtetues dhe, për rrjedhojë, janë të pabazuara.

C. Në lidhje me pretendimet e tjera

28. Kërkuesit kanë pretenduar, gjithashtu, se Gjykata e Shkallës së Parë për Krime të Rënda ka vendosur përtej diskrecionit të njohur nga Kushtetuta, ka cenuar parimin e paanshmërisë me veprime të qarta subjektive në favor të organit të akuzës dhe se kufizimi i të drejtës për t'u ankuar, nga Gjykata e Lartë, është bërë pa asnjë interes publik dhe në mënyrë disproporcionale.

29. Gjykata, nisur nga natyra e pretendimeve, ripohon qëndrimin e saj të konsoliduar se mënyra e vlerësimit të provave dhe mënyra e zbatimit të ligjit material është atribut i gjykatave të zakonshme. Për sa kohë, argumentet në mbështetje të pretendimeve të kërkuesve nuk janë ngritur në nivel kushtetues, Gjykata arrin në përfundimin se pretendimet e mësipërme janë haptazi të pabazuara.

30. Në përfundim, Gjykata vlerëson se procesi gjyqësor penal i zhvilluar në ngarkim të kërkuesve nuk ka cenuar ndonjë nga elementet e procesit të rregullt ligjor, në kuptim të nenit 42 të Kushtetutës dhe nenit 6 të KEDNJ-së.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, në mbështetje të nenit 131 shkronja “f” dhe nenit 134, pika 1, shkronja “g” të Kushtetutës; neneve 72 dhe 77 të ligjit nr.8577, datë 10.02.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, me shumicë votash,

VENDOSI:

- Rrëzimin e kërkesës.

- Ky vendim është përfundimtar, i formës së prerë dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë pro: Xhezair Zaganjori, Vladimir Kristo, Admir Thanza, Sokol Berberi, Vitore Tusha, Fatmir Hoxha

Anëtarë kundër: Bashkim Dedja (kryetar)

MENDIM PAKICE

1. Për këtë çështje, jam i mendimit se duhej pranuar kërkesa *pjesërisht*, vetëm për shfuqizimin e vendimit nr.62, datë 29.2.2012 të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, sepse është cenuar e drejta e kërkuarve për një mbrojtës të zgjedhur prej tyre personalisht si dhe për një mbrojtje efektive, si standarde të procesit të rregullt ligjor.

2. Sipas fakteve të çështjes, rezulton se, duke qenë se mbrojtësi i kërkuarve, i zgjedhur me deklaram prej tyre në Gjykatën e Apelit, nuk ka qenë i pranishëm në datën e seancës gjyqësore, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë ka vendosur të shtyjë seancën me 15 ditë si dhe t'i caktojë mbrojtës kryesisht kërkuarve. Në këtë rast, shumica ka vlerësuar se caktimi i mbrojtësit kryesisht, duke mos u lejuar, nga Kolegji Penal, zhvillimi i seancës në mungesë të avokatit të zgjedhur nga të pandehurit, u ka garantuar kërkuarve të drejtën për mbrojtje, edhe nga pikëpamja e mbrojtjes efektive (*prg.25-26 i vendimit*).

3. Neni 31/a, ç dhe neni 33 i Kushtetutës përkatësisht përcaktojnë se: “Gjatë procesit penal kushdo ka të drejtë: a) të vihet në dijeni menjëherë dhe hollësisht për akuzën që i bëhet për të drejtat e tij, si dhe (...) ; ç) të mbrohet vetë ose me ndihmën e një mbrojtësi ligjor të zgjedhur prej tij” (...) si dhe “Kushdo ka të drejtë të dëgjohet para se të gjykohej. Nga kjo e drejtë nuk mund të përfitojë personi që i fshihet drejtësisë”. Këto garanci kushtetuese kanë gjetur pasqyrim në dispozitat e Kodit të Procedurës Penale. Në nenin 414 të KPP-së parashikohet se akti i ankimit u njoftohet prokurorit, të pandehurit dhe palëve private nga sekretaria e gjykatës që ka dhënë vendimin.

4. Në jurisprudencën e saj, Gjykata Kushtetuese, nisur edhe nga jurisprudenca e GJEDNJ-së, ka theksuar se e drejta për të marrë pjesë në gjykim e të pandehurit dhe e drejta e tij për të zgjedhur përfaqësuesit ligjorë, është një e drejtë kushtetuese personale (...). E drejta e një personi të akuzuar, për të qenë i pranishëm në seancën dëgjimore të akuzave të ngritura kundër tij, është thelbësore për një proces të drejtë. Kjo përfshin jo vetëm prezencën fizike, por edhe aftësinë për të dëgjuar dhe ndjekur procedimet, për të kuptuar provat dhe argumentet, për të orientuar përfaqësuesit ligjorë dhe për të dhënë fakte (...). Kjo është veçanërisht e rëndësishme kur procedimet janë kontradiktore në natyrë. Shteti ka detyrimin për t'i dhënë të pandehurit një njoftim efektiv dhe të përshtatshëm për seancën dhe të marrë hapa për të siguruar praninë e tij (*shih vendimin nr.30, datë 17.6.2010, të Gjykatës Kushtetuese, prg.28-31*).

5. Ndërsa në lidhje me standardin e mbrojtjes efektive, GJEDNJ-ja ka theksuar se: “..Nisur nga natyra e profesionit të mbrojtësit, si profesion i pavarur nga shteti, mbrojtja e një çështjeje është thelbësisht një marrëdhënie mes mbrojtësit dhe të akuzuarit, pavarësisht faktit se mbrojtësi është i caktuar personalisht nga i pandehuri apo kryesisht dhe si e tillë, përveç se në rrethana të veçanta, nuk mund të jetë përgjegjësi e shtetit sipas Konventës. Autoritetet kombëtare duhet të ndërhyjnë, sipas nenit 6 § 3 (c) të Konventës, vetëm nëse, *haptazi* ose *mjaftueshëm* shfaqet një dështim nga ana e mbrojtësit për të siguruar mbrojtje efektive. Varet nga rrethanat e çështjes nëse autoritetet kompetente duhet të marrin masa dhe nëse, duke vlerësuar procesin si të tërë, përfaqësimi ligjor mund të konsiderohet si “praktik dhe efektiv”. Duke caktuar një mbrojtës për të përfaqësuar një palë në proces, në vetvete nuk siguron efektivitetin e asistencës ligjore” (*Andrejev kundër Estonisë, vendim i datës 22.02.2012; prg.65*).

6. GJEDNJ ka konstatuar shkelje të së drejtës për mbrojtje efektive, në një çështje lidhur me pamjaftueshmërinë e kohës së lënë për mbrojtje mbrojtësit nga gjykata, duke u shprehur konkretisht se: “...pika e nisjes duhet të jetë se në lidhje me përgatitjen e çështjes nga mbrojtësit e caktuar zyrtarisht, rezultati i kërkuar nga neni 6/3 i Konventës nuk është arritur. Gjykata sqaron se mbrojtësi i parë i caktuar, para se të raportonte arsyen e sëmundjes, nuk kishte ndërmarrë asnjë hap si mbrojtës i z.Daud. Ndërsa mbrojtësi i dytë, i caktuar vetëm 3 ditë para se të fillonin procedurat e gjykimit, nuk kishte kohën që i

duhej për studimin e dosjes, vizitat tek klienti nëse do ta çmonte të nevojshme dhe përgatitjen e mbrojtjes. Koha mes njoftimit për zëvendësimin e mbrojtësit dhe datës së gjyqimit ishte shumë e shkurtër për një çështje komplekse dhe serioze ...” (*Daud kundër Portugalisë, vendim i datës 21 prill 1998, prg.39*).

7. Nga shqyrtimi i dosjes rezulton se rekursi i paraqitur nga prokurori i është komunikuar në datën 7.5.2009 vetëm *mbrojtësit të zgjedhur me deklaram* gjatë procesit gjyqësor në Gjykatën e Apelit për Krime të Rënda. Në seancën e datës 1.2.2012, mbrojtësi i kërkuësve nuk është paraqitur, por sipas procesverbalit të kësaj seance rezulton se ka pasur dijeni rregullisht, nga shpallja e datës 24.1.2012. Nga urdhri i Prokurorisë për ekzekutimin e vendimit penal nr.1, datë 12.9.2009 të Gjykatës së Shkallës së Parë për Krimet e Rënda për të dënuarit Zamira Gjongecaj dhe Besnik Braka, rezulton se kërkuësit po gjykoreshin në gjendje të lirë.

8. Në këto rrethana, mendoj se të drejtat e natyrës procedurale të kërkuësve duhet të interpretohen në mënyrë sa më efektive. Sipas nenit 49/1 të KPP-së, i pandehuri që nuk ka zgjedhur mbrojtës ose që ka mbetur pa të, ndihmohet nga një mbrojtës i caktuar nga organi që procedon, në qoftë se e kërkon atë. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, para se të caktonte mbrojtës kryesisht, duhej t’i njoftonte ata personalisht që kishin mbetur pa mbrojtje dhe t’u jepte mundësinë që sipas nenit 49/1 të KPP-së, të zgjidhnin mbrojtësin e tyre. Për më tepër që ekzistonte mundësia e përkeqësimit të pozitës, duke qenë se rekursi ishte bërë nga prokurori. Mbrojtësi i zgjedhur me deklaram nga kërkuësit, për procesin gjyqësor të zhvilluar në Gjykatën e Apelit për Krime të Rënda, nuk nënkupton se ishte zgjedhur i tillë edhe për mbrojtjen pranë Gjykatës së Lartë, prandaj dhe kjo gjykatë, për sa kohë që nuk ka pasur prokurë nga kërkuësit për komunikim me mbrojtës të caktuar prej tyre personalisht për mbrojtje para Gjykatës së Lartë, nuk mund të konsideronte mbrojtësin e zgjedhur me deklaram gjatë procesit gjyqësor në apel si mbrojtës të zgjedhur nga kërkuësit.

9. Përveç sa më lart, nga dosja gjyqësore rezulton se mbrojtësi i caktuar kryesisht (i njëjti mbrojtës për të dy kërkuësit), ka qenë i pranishëm në seancën e datës 15.2.2012, nuk ka paraqitur pretendime me shkrim mbi mbrojtjen dhe është shprehur për lënien në fuqi të vendimit të Gjykatës së Apelit për Krime të Rënda vetëm për kërkuësin B.B. Në përfundim të procesit, Gjykata e Lartë ka pranuar rekursin e paraqitur nga prokurori dhe ka vendosur prishjen e vendimit nr.23, datë 14.4.2009 të Gjykatës së Apelit për Krime të Rënda që e dënonte kërkuësen Z.GJ. me 6 vjet burgim, ndërsa kërkuësin B.B. me 9 vjet e 4 muaj burg dhe 200.000 lekë gjobë, dhe lënien në fuqi të vendimit nr.1, datë 12.1.2009 të Gjykatës së Shkallës së Parë për Krime të Rënda, që parashikonte një masë dënimi 7 vjet burg për kërkuësen dhe 14 vjet burg për kërkuësin, duke iu rënduar pozitën të pandehurve.

10. Në këndvështrim të standardeve të sipërpërmendura të mbrojtjes efektive, për më tepër kur të pandehurve u është rënduar dhe pozita (*reformatio in peius*), mendoj se kërkuësve u është cenuar e drejta e mbrojtjes efektive nga procesi gjyqësor i zhvilluar nga Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë.

Bashkim Dedja (kryetar)